

Dva a čtyřicet let do odhalení

1.

Anka se nemohla vynadívát na tu krásnou ženu. Nevěsta v krajkových šatech se závojem až na zem jí ale jako maminka nepřipadala. Představovala si ji jinak. Víc obyčejně. A také starší. „Vypadá jak herečka,“ řekla a podívala se na tetu Jitku. Seděly v kavárně hotelu Moskva ve Zlíně. Tehdy to byl Gotwaldov, všichni říkali Zlín.

„Tož... Po ní nejsu,“ dodala Anka a vrátila se očima k fotce. Některé lidi z černobílé podobenky s vroubkovanými okraji, jaké v roce 1948 vycházely z fotoateliérů, poznala. Odstrčila loktem hrníček s kávou a posunula fotku na kraj stolu, co nejbliž k oknu. Vtom Jitka ukázala prstem na dívku, sedící s nohou přes nohu vedle paní s bílými vlasy. „To su já,“ řekla a zapálila si cigaretu. Anka s obdivem sledovala, jak teta elegantně kouří.

„Bylo mi pětadvacet. Tvojí mamě sotva osmnáct,“ dodala Jitka zjihlým hlasem a znovu potáhla z voňavé Luny.

Od sestřiny smrti už uplynulo čtrnáct let a kdykoli o ní mluvila, natožpak viděla-li ji na fotografii, neubránila se smutku. Ta tragédie byla pořád živá.

*

Anka ještě před pár dny nevěděla, že tahle úžasná teta existuje. Baculatá Anička měla problém uvěřit, že vysoká, štíhlá, noblesní dáma je její blízká příbuzná.

Já su malá a tlustá, pomyslela si. A také je vidět, že su z dědiny...

Chvíli tetu nenápadně pozorovala. Všimla si, že přece jen mají něco shodné. Pravidelný obličej. Podle měřítek krásy, jak to Anka kdysi četla, i když takové „blbosti“ ji nezajímaly, by měly mít obě půlky obličeje stejné parametry. U ní a u tety to očividně platí. Jejich podlouhlým obličejům slušel jakýkoli účes. Teta si husté vlasy, skoro tak hnědé, jako jsou její oči, upravovala do elegantního účesu prozrazujícího noc na velkých natáčkách. Vzdušné vlny, sčesané na jednu stranu, si nacvičeným pohybem prstů prohrabovala a shrnovala z čela. Občas i zbytečně. Gesto však dalo vyniknout pěstěné drobné ruce se štíhlými prsty s rudě nalakovanými nehty. Vzorně, bez jediného kazu a nedokonalého tahu.

Ani to Ance neuniklo. Nenápadně mrkla na své „tlusté“ prsty. Nejraději by si na ně sedla. Aspoň dala ruce pryč ze stolu.

„Ale ty jí jsi podobná!“ vykřikla teta. Pár hostů kavárny se podívalo k jejich stolu. Anka znervózněla, teta si toho ani nevšimla. „Máš její modré oči, i to protáhlé obočí. A malou pusku. Vlasy máš po nás, aj tvoja mama je měla tak bohaté, akorát že tmavé,“ pronesla.

Anka se blaženě usmála.

„Aj ten křivý zub máte stejný,“ všimla si teta a dodala: „Neboj, to spravíme...“

Opět potáhla z cigarety. Neteř ji fascinovaně sledovala. Jitka ten obdiv už zaznamenala. Zalila ji vlna vzteku a nejraději by zařvala na celou kavárnu: „Kdyby jí nezavraždili

mamu, neseděla by tu jak šedá myš, aj tak vyděšená. Ne-dotčená ženskými fintami. Šak ju to ani neměl kdo naučit!“

O tom, jak žije, věděla od sousedky ze vsi, kde Anka dosud bydlela.

Podle toho, jak byla neteř soustředěná – Jitka vnímala v jejím výrazu napětí, šok, překvapení, emoce – si potvrdila, že švagr všechny fotky z prvního manželství zlikvidoval. Vlastní mamu by jí zapřel!

„Rači kdyby se chlapom tak nelíbila,“ vrátila se pak k tématu krásy své sestry, přitom míchala nářečí se spisovnou češtinou. Nakonec dodala:

„Nepřineslo jí to štěstí.“

Ted' už to ani cigareta nezachrání. Vytáhla z kapsičky letního kabátku bílý kapesník, perfektně vyžehlený a složený do rovného obdélníku. Přeložila ho ještě napůl a cípkem si lehce otírala slzy pod očima. „Vždycky řvu, když si na ni vzpomenu,“ řekla omluvně.

Anka, zahlcená dojmy i z rozpaků nad prostředím kavárny, v níž byla poprvé v životě, nevěděla, jak se chovat. V okamžiku, kdy teta nechala odnést prázdné šálky od kávy a poručila jim sodovou vodu, zopakovala, co ji napadlo při prvním pohledu na obrázek její matky:

„Určitě by ju vzali k filmu...“

„My jsme si vždycky říkali, že by předčila i Lídu Baarovou,“ navázala teta. V jejím úsměvu neteř závistivě zaznamenala kontrast rudě nalíčených rtů a čisté bělí rovných zubů. Maminka by asi byla také tak krásná, proletělo jí hlavou, zatímco teta pokračovala v narážce na prvorepublikovou herečku: „Ty Lídu ale nemožeš znát. Když ses narodila, už se filmy s ňú nepromítaly. Od té doby jsem roky nebyla v kině, dívat se na ty sračky a ještě za to platit by mě ani nenapadlo.“

Anka zbystřila. Teta změnila tón. Začala mluvit nazlobeně. Novopečená neteř zatím netušila, jak teta nenávidí všechno to, v čem Anka vyrůstala.

„Tvůj tata je pořád komunista?“

„Já nevím,“ pokrčila dívka rameny. Podivila se: „Kdo není komunista? A co je na tom špatného?“

Byla zmatená.

Teta vylítla: „Co to plácáš?,“ ale hned zvlídněla, vědoma si nebetyčného venkovanství dcery své milované sestry: „Ty toho nevíš víc, jednou ti to povykládám. Dnes na to není čas. Ale pamatuj, že všechno, co tvůj otec dělá, je pokrytectví. A že je to veliký gauner.“

Anka si všechno ukládala do paměti. Ještě se pořádně nevzpamatovala z pozvání a následně z kavárny, kam ji teta vzala. Z toho, že pila poprvé v životě zrnkovou kávu jediné značky, která byla v roce 1966 k dostání – Standard.

Rozpaky nevěděla, co má říkat. Macecha by se zeptala: „Co jsi jak zařezaná?“

Znovu se zadívala na fotografii. Pak ukázala prstem na ženu stojící na fotce ve druhé řadě vlevo. Byla to jedna z mamčiných družiček. Její tvář se zdála dívce povědomá. Na fotce, pravda, byla žena hodně mladá, ale... „Ježíši, to je přece paní Zelenková!“ vyhrkla. „Chtěla si mne vzít za vlastní. Jednou mi to řekla.“

„Opravdu? My jsme si vás také chtěli vzít, ale tvůj tata se s nama nebavil. Po pohřbu jako bychom neexistovali. Celá naša rodina,“ postěžovala si Jitka.

„Nechal mamu spálit druhý den po smrti, dacan,“ soplila.

Anka se mlčky pokoušela vrýt si do paměti každé tetino slovo. Doma o tom bude přemýšlet. Zatím jen zaznamenávala nové a nové dojmy a teta velkoryse nabízela další:

„Maminka před ním klečela na kolenou a prosila ho, aby jí tvoju mamu dovolil pochovat do hrobu k tatínkovi. Nehnulo to s ním...“

Takové novinky! Anka byla sběratelkou novinek. Cokoli zaslechla nového, uložila, zařadila do pomyslné rubriky, kterých měla plnou hlavu. Hrála si na novinářku.

„Jednou ti to všecko povykládám,“ vedla teta víceméně monolog, protože neteř byla ze všeho úplně zblblá a nedokázala reagovat. Jitka ji pohladila po ruce, položené už zase na stole. „Ani se neptám, jak se máš, paní Škrkalová mi všecko řekla. Bože, cérko, nevíš, jak jsme čekali, až ti bude patnáct, abychom se s tebou mohli vidět. Do té doby jsme to měli zakázané. Tvůj tata. Nepřál si, abyste věděli, že existujeme... František ti nic neřekl? Před dvěma lety jsme se s ním sešli v učilišti.“

Anka zakroutila hlavou a zlobila se na Františka, že jí to zatajil. Vybavila si okamžik, kdy jí bratr odmítl prozradit, proč ho otec seřezal a cosi nebo kohosi mu zakazoval.

Asi nechtěl, aby mě také zmlátili, pomyslela si. Zakázala si o výprasku bratra mluvit, netušila, že teta všechno ví.

„Už je vyučený a bydlí v podnájmu v Babicích. Jezdím tam za ním,“ oznámila tetě. Přemýšlela, zda vyslovit i to, co jí šlo hlavou. Nakonec to řekla: „Závidím mu, že je starší a už nemusí bydlet s Ní.“

Teta věděla, kdo je Ona. Macecha. Nikdy ji neviděla, ale o tom, že si jejího ex-švagra vzala nějaká Jarmila ze Zádveřic, se dozvěděla hned po jejich svatbě ve čtyřiapadesátém.

Napila se stydnoucí kávy – seděly tu už skoro hodinu – a snažila se mírnit neteřin vztek: „Nechtěl, aby ses trápila. Šak nám pověděl, jak to máš s tů... Ani na jméno jí nemůžu přijít. Víím, jak se k tobě chová. Ale jestli chceš, možeš se odstěhovat na internát.“

„Cože? Opravdu?“ vykřikla Anka. Nejrady by tetu objala, ale neuměla dávat najevo city, protože to nezažila. Nikdo ji neobjímal, nehladil, nechválil. No... nikdo. Věděla, že ji má ráda stařenka, ale ta si hlídala podobná gesta, aby si „cérka nezvykla“. A tak si Anka, která tušila, že neumí být spontánní, připadala neohrabaná. „Tam sa nedá vydržet,“ dodala.

„Šak Škrkalka říkala,“ přidala teta svůj poznatek. Aby skryla dojetí, mávla na číšníka. Potom zaplatila. Stálo to necelých deset korun. Pro Anku částka, jakou by nemohla vydat jen za dvě kávy a sodovky.

Sem budu chodit, slíbila si a rozhlížela se po rozlehlé kavárně, jež zabírala polovinu hotelového přízemí. Tady je to nóbl, pomyslela si o prostředí s těžkými zelenými závěsy na oknech, visícími od stropu až k zemi. Mahagonové stoly ve dvou řadách se židlemi pro čtyři hosty byly v té době velký hit. Domácky působí sedačky pod okny stejně jako zelený semišový koberec; křišťálové lustry vydávající tlumené světlo vnímala jako vrchol luxusu. Zdálo se jí, že číšníci chodí po špičkách. Nechápala, jak to, že tu není hluk, a přitom kavárna byla skoro zaplněna.

„Tak pojd', počítala jsem s tím, že budeš chtít na internát,“ popoháněla ji teta.

Od hotelu se vydaly směrem k vysoké **xxxx** budově, čnící v areálu národního podniku Svit od roku 1938 jak mrakodrap. Však se jí tak říkalo. Anebo „jednadvacítka“. Administrativní centrum podniku. V přízemí bylo kádrové oddělení, kde se lidé ucházeli o práci a také o ubytování na internátech a svobodárnách.

Teta chvíli mluvila s úřednicí, ta si opsala z Ančina občanského průkazu potřebné údaje a řekla jí, že bude bydlet na třetím dívčím internátě.

„Je to ten druhý shora od Domu umění,“ upřesnila.

„Zavedu tě tam,“ pronesla rázně teta a vystrkala neteř ven. Nasměrovala ji k obchodnímu domu, dominujícímu náměstí Práce od dvacátých let. Anka jedním okem zkoumala zboží ve výlohách, ale musela spěchat, teta zrychlila krok, navigovala neteř doleva do mírného kopečka, kde stály v zeleni ve dvou řadách nad sebou čtyřetážové funkcionalistické budovy typické Baťovy architektury.

Vešly do rozlehlého foyeru s vrátnicí. Anku ruch internetu ohromil; sledovala spousty dívek vracejících se ze směny. Zdravily vrátanou, vyptávaly se, zda nemají nějakou poštu. Patnáctiletá Anka nasávala atmosféru, jejíž součástí se právě stala.

„Tak od zítřka, ano?“ potvrdila to, co s tetou dojednaly, vrátná v květované zástěře s trvalou na hlavě. Jen co vyšla ze své kukaně, všimla si Anka, že má na nohou filcové papuče s přezkou. Takové, jaké Anička dostávala každý rok na Vánoce. Právě však bylo léto...

Venku teta znovu objala nalezenou neteř. „Už musím jít, na autobus trefíš. Až se zabydlíš, přijď za mnou, najdeš mě tady,“ řekla a vylovila z kabelky papírek s adresou pracoviště. Byla úřednicí na úrazovce, zvané jednatřicítka. „Je tam aj telefon, z vrátnice mi zavolaj, přijdu pro tebe,“ upřesnila.

Ještě jednou Anku objala a dala jí pusku na obě tváře. „Bože, já su tak ráda. Někdy mi představíš Janičku, ano? A příště mi o ní popovídáš, musím už dom.“

Kousek šla Anka s ní. Potkávaly nebo míjely další skupiny dívek.

„Pojď, ať ti dám ještě pusku,“ řekla náhle teta a rozpráhla ruce. Anka si její něhu nechala líbit tak trochu odtažitě, ale bylo jí to příjemné.

„Ozvi se brzo!“ zvolala teta a odcházela směrem k obchodnímu domu. Anka se za ní ještě dívala. Je tak elegantní, pomyslela si. Vypadala jsem vedle ní jak dřevák, týrala se a pohledem sjela své „neforemné“ letní šaty se vzorem „pro staré baby“, které jí koupil staříček ve Slušovicích. A ty vyšmajdané boty! Však si hned po výplatě koupím takové, jak měla teta – na podpatku, naplánovala si. Zastavila se u Revoluční třídy, po níž jezdily auta i trolejbusy. V padesátých letech se jmenovala Stalinova. Anka přešla po přechodu a byla na autobusovém nádraží. Myšlenky jí v hlavě tvořily pořádný chaos, nevěděla, co si ze všech překvapení toho odpoledne vybavit dřív. Na zastávce si stoupla do dlouhé řady na konec. Nemohla se dočkat, až autobus přijede a ona si bude moci v klidu tu fotku prohlížet.

Za chvíli se jí to splnilo. I místo na ni zbylo. Jen usedla, vyndala z tašky fotografii. Část svatebčanů znala osobně, u těch zbylých si mohla představovat, kdo asi jsou. Ve vytváření příběhů byla dobrá. Stačilo, aby ji někdo zaujal, už fantazírovala. Teď pozorovala nevěstu. Nedokázala si představit, že je to maminka. Jaká by asi byla?

Nejvíce je jí podobný bratr František, napadlo ji. Mají stejné rysy i vlnité tmavé vlasy. Já mám dráty, pomyslela si o svých světlých vlasech, které musela nosit ostříhané podle kastrolu a na spánku sepnuté sponkou. Ofinu jí zatím maminka nedovolila.

Jen co uteču, nechám si ostříhat ofinu a nabarvím se na tmavo. Budu je mět jak maminka, rozhodla se. Konečně ví, jak vypadala. Však to bylo už sedm let, co si ji mohla jen představovat a co o její existenci věděla...